

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ЗАСТАВИ

Застава виступає забезпеченням договірних зобов'язань підприємства при отриманні фінансових ресурсів та, відповідно, відіграє важливу роль у діяльності сучасних суб'єктів господарювання.

Сучасний стан бухгалтерського обліку операцій застави характеризується відсутністю методичних розробок, які в сучасних умовах господарювання в повному обсязі дозволяли б забезпечити системою бухгалтерського обліку інформаційні потреби сторін договору застави.

Облікове відображення операцій застави має свої особливості. Зокрема, це пов'язано з тим, що в бухгалтерському обліку заставлене майно відображається на позабалансових рахунках 05 "Гарантії та забезпечення надані" та 06 "Гарантії та забезпечення отримані" за вартістю, передбаченою договором застави.

Аналітичний облік слід вести за кожним предметом застави. Вартість заставленого майна відображається заставодавцем на рахунку 05. При цьому вартість активу з балансу не списується, тому що є власністю заставодавця. Списання заставленого майна з балансу заставодавця здійснюється лише у випадку невиконання ним свого зобов'язання перед заставодержателем. За рахунок вартості даного майна заставодержатель задовольняє свої вимоги.

Як правило, у разі невиконання заставодавцем своїх зобов'язань заставодержатель реалізує заставлене майно і за отримані кошти повністю погашає боргові зобов'язання заставодавця. При цьому якщо вартість реалізації заставленого майна перевищує суму заборгованості заставодавця заставодержатель повертає останньому надлишкову суму коштів. Також необхідно додати, що із суми реалізації заставленого майна заставодержатель утримує також суму штрафів, пені за порушення заставодавцем строків виконання зобов'язань.

Для обліку гарантій та забезпечень отриманих використовується однойменний рахунок 06. На даному рахунку узагальнюється інформація про наявність та рух отриманих гарантій та забезпечень. Тобто, якщо підприємство виступає заставодержателем, воно відображає отримані в заставу товарно-матеріальні цінності, основні засоби, цінні папери тощо на рахунку 06 "Гарантії та забезпечення отримані". В протилежному випадку, тобто коли підприємство є заставодавцем застосовується рахунок 05 "Гарантії та забезпечення надані" [1].

Ймовірність виконання договірних зобов'язань під заставу може трактуватися як вид умовних зобов'язань та потребувати формування резерву для виконання заставодавцем умов договору кредиту та договору застави. Питаннями щодо створення резервів під забезпечення виконання зобов'язань займалися М.Д. Корінько, Л.Ф. Маценко, І.В. Орлов, пропонуючи на рахунку 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів" відображати створення та використання «Забезпечення витрат і платежів за умовними зобов'язаннями».

На нашу думку, окрім позабалансових рахунків щодо забезпечення зобов'язань, пропонуємо вести облік формування та використання резерву під виконання зобов'язань, забезпечених заставою: рахунок 473 "Забезпечення гарантійних зобов'язань" слід уточнити у формулюванні на "Забезпечення договірних зобов'язань" (запропоновано рахунок 473.2 "Забезпечення кредитів та позик під заставу"). Даний резерв необхідно формувати на випадок неможливості виконання зобов'язань за кредитом, забезпеченим заставою (у разі псування товарно-матеріальних цінностей, знецінення цінних паперів, фізичного або морального зносу необоротних активів як предметів застави тощо). Тобто у випадку, коли вартість предмета застави в повній мірі не буде спроможна покрити вимогу кредитора.

Створення резерву доречно здійснювати за рахунок операційних витрат на суму псування ТМЦ, знецінення цінних паперів або зносу необоротного активу. За умови не використання "Забезпечення кредитів та позик під заставу" по закінченню договору кредиту та договору застави слід здійснювати в бухгалтерському обліку сторнувальний запис.

Таким чином, удосконалені методичні положення бухгалтерського обліку операцій застави дозволять створити запитуване системою управління інформаційне забезпечення для цілей управління зобов'язаннями (дебіторською заборгованістю), забезпеченою заставою. Для заставодавця, в свою чергу, це дозволить посилити свої позиції на ринку за допомогою залучення кредитних коштів на розвиток бізнесу, а для кредитора отримати прибуток та мінімізувати свої ризики.

Список використаної літератури:

1. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / В.С. Лень, В.В. Гливенко; за ред. В.С. Лєня. — Вид. 4-ге. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. — 752 с.